

(T.C. Osmaniye Valiliği Karacaoğlan'dan Bela Bartok'a Dadaloğlu'ndan Feymani'ye
Osmaniye Kültür-Sanat ve Folklor Sempozyumu. Matsa Basımevi, 22-24 Kasım 2004
Osmaniye)

OYUN KÜLTÜRÜ BAĞLAMINDA OSMANİYE HALK OYUNLARI

Dr. Muzaffer SÜMBÜL¹

GİRİŞ

Osmaniye halk oyunları'nın incelendiği bu çalışma yerel halk oyunları ile sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla sahneye taşınmış olan halk oyunlarının kaynağı oyun kültürü açısından ele alınmaktadır. Bu bakımdan kültürel yapının bir parçası olan halk oyunlarının analizi gerçekleştirilmektedir.

Horasan'dan yola çıkan ve Çukurova'ya gelip yurt tutan Türkmenlerin göç yolları boyunca ilişki kurdukları kültürler ile kültürleşme yolu ile çeşitli kültürel değerleri edinmişlerdir. Yeni yurt Çukurova'da tanışılan yeni kültürler ve yüzyıllar süren kışlık, yazlık arasındaki döngüde elde edilen değerler, yaratılan yeni dinsel boyutlar ile yoğrularak günümüze dek gelmişlerdir. Oyunlarda bu göç yollarının izlerine rastlanmaktadır. Osmaniye ve çevresinde oynanan Lorke, Temurağa, Tamzara, Hoşbilezik gibi oyunlar Anadolu'nun doğusunda ve güneyinde oynanmasına rağmen batı, orta ve kuzey Anadolu'da oynanmaktadır. Bu bölgeye yayılımı ise ancak konma göçer yaşam biçiminin yüzyıllara dayanan kültürleşme süreciyle açıklanabilir. Kaldı ki, Horasan'dan Çukurova'ya doğru gelirken alınan değerlerin yanısıra çok geniş bir coğrafi bölgeye yayılan yazlık, kışlık mekanlarındaki kültürel temas da düşünüldüğünde bu etkileri anlamak hiç de güç olmasa gerek. Çukurova'nın şu andaki konumu daha sakin olmasına rağmen, kendi içinde bu göç dalgalarının biraz farklılaşarak (iç göç) devam ettiği gözlenmektedir. Dolayısıyla kültürleme, kültürlenme ve kültürleşme süreçleri hala devam etmektedir.

Oyun, toplumsal yaşamın; günlük, olağan kalıplarının dışına çıkılarak gerçekleştirilen özgür edimlerden oluşmaktadır. Bu niteliği ile bireyler

¹ Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuarı Sahne Sanatları Bölümü Öğretim Görevlisi

tarafından hep istenmektedir. Oyuna, çeşitli topluluklarda, toplum olma sürecinde ve günümüz sanayi toplumunda çeşitli işlevler yüklendiği görülmektedir². Oyunun toplumsal yaşamda; iş yaşamının zorluklarını gidermek, bireyleri; fazla enerjinin gerginliğinden kurtarmak gibi rahatlatıcı bir niteliği bulunmaktadır. Bu nitelikler oyunu her toplum için gerekli ve işlevsel kılmaktadır. Bu biçimi ile oyun oynama geleneği oluşmaktadır. Geleneklere uymamanın cezası toplum tarafından ayıplanmak, dışlanmaktır. Oyun kültürü toplumsal yaşamda tam da bu noktada bulunmaktadır. Oyun oynamayı hafiflik sayan toplumsal anlayış oyunsuz tören de yapmamaktadır. Bu nedenle bireyler toplumsal yaşamda toplumun uyguladığı, çeşitli kurallara kendisine ters gelse de uymaktadır.

Oyunun sergilendiği alan, oyunun oynanmasını gerekli kılan toplantının, hangi amaçla gerçekleştirildiğini göstermektedir. Oyunun oynanış nedenleri; asker yollama ve karşılama, düğün ve sünnet gibi törenler, ulusal bayramlar, parti, dernek toplantı eğlenceleri ve toplumsal içerikli toplantılardır. Bu tür törenlerde oyun toplumsal paylaşımı tamamlayan bir faktör, bir araç olarak kullanılmaktadır.

Osmaniye'de toplumun psikolojik, kültürel ve sosyo-ekonomik gereksinimleri olan bu türden toplantılar yapılmakta ve halk oyunları bu toplantılarda oynanmaktadır. Oyunların sergilendiği bu törenler özünde bireysel gibi görünmekte ancak, toplumsal boyutlar içermektedir. Söz gelimi; evlenme. Evlilik iki birey arasında gerçekleşen bir olgu olmasına karşın toplumsal sistemin, yapının bir parçasıdır. Yeni bir ailenin oluşumunu sağladığı için bireysellikten daha çok toplumsal içeriği bulunmaktadır. Dolayısıyla düğün törenleri, Osmaniye ve çevresinde yerel halk oyunlarının oynandığı en yaygın tören konumunu sürdürmektedir.

Oyunların oynanması, töreni düzenleyen aile açısından oldukça önemlidir. Çünkü oynanan oyun, töreni renklendirecek, neşelendirecek bu durum ise; aileye prestij sağlayacaktır. Sözgelimi düğünde oynamak, düğün sahibine gösterilen saygıyı ve ona verilen değeri gösterir bir ölçü olarak algılanmaktadır. Yörede; daha küçük yaşlarda iken, evlendiğinde

² Tezcan, Mahmut: Boş zamanları Değerlendirme Sosyolojisi, s.63-73.

düğününde oynama sözü verilerek, küçük yaştan itibaren bu düşüncenin oluşumu sağlanmaktadır. Bunların yanı sıra; oynamanın hafiflik olduğuna dair düşünceler ve gençlikte oynanacağına dair düşünceler de bulunmaktadır.

Düğün sahibi olarak adlandırılan damadın akrabaları ve arkadaşlarının oynaması gelenekten öte bir görev gibi algılanmaktadır.

Osmaniye halk oyunlarının bir diğer geleneksel uygulaması ise oynayanlara para yapıştırılmasıdır. Daha çok solo oyunlarda ve çiftetelli oynayan oyuncuların başlarının üzerine doğru paralar savrulmaktadır. Bu uygulama gösterişi simgeliyor gibi görünmesine rağmen bolluk ve bereket simgesi olarak kökü eskilere dayanan bir uygulama izlenimi vermektedir.

Osmaniye'de yerel halk oyunları halay ya da hala olarak adlandırılmaktadır. Yerel müzisyenler oyunları "halay" ve "kol" havası olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Kol havaları doğaçlama olarak çiftetelli formunda oynanmaktadır.

Her köyde oyunları oynayan belli kişiler vardır. Özellikle misafir olarak bulunan başka köylerin düğünlerinde bu kişiler, bir ekip niteliği taşırlar. İçlerinde ki en iyi oyuncu ekibin başında oynamaktadır. Bu oyuncunun isteği doğrultusunda başoyuncu değişebilmektedir.

Çukurova insanı için eğlence kaynaklarından birinin de düğünler olduğu görülmektedir. Sosyal yaşamda farklı bir role geçişin töreni olan düğün, yöre insanının eğlence yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Günümüzde televizyon başta olmak üzere teknolojik değişimler bu alışkanlığı azaltmış ancak ortadan kaldırmamıştır. Özellikle birahaneler, yöreye yakın merkezlerde ki gazino ve gece kulüpleri gençlerin eğlence ortamı olarak yeğledikleri diğer yerlerdir.

İlçe merkezleri ile kırsal alanda yapılan düğünler farklı özellikler taşımaktadır. İlçe merkezinde geleneksel yanı sıra olan ancak, ulusal hatta evrensel özellikleri de bulunan düğünler yapılmaktadır. Bu tür kent düğünlerinde batı sazlarıyla yerel oyunların oynandığı görülmektedir. Çoğu zaman lorke ezgisi ile coşan konuklar, baterinin ritmi ile çöküp kalkarak yeni oyunlarını ve oynama biçimini oluşturmaktadır. En çok (T.C. Osmaniye Valiliği Karacaoğlan'dan Bela Bartok'a Dadaloğlu'ndan Feymani'ye Osmaniye Kültür-Sanat ve Folklor Sempozyumu. Matsa Basımevi, 22-24 Kasım 2004 Osmaniye)

çiftetellinin oynandığı bu kent düğünlerinin yanısıra; kırsal alan düğünlerine bakıldığında ise, her şeyden önce üç günlük ya da daha uzun süreli düğünler görülmektedir. Günümüzde ilçe merkezlerinde bazı aileler tarafından, 2-3 saatlik kent düğünlerine benzer törenler daha çok yapılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte kırsal kesimde de üç gün süren düğünlerin yerini daha kısa sürede yapılan geçiş törenlerinin aldığı bir değişim gözlenmektedir.

Bütün bu değişimlere rağmen özellikle Düziçi ve Osmaniye'nin belli bölgelerinde kesimli düğünler sürmektedir. Kesimli düğünlerde Şaba söz konusu olduğundan davul-zurna ve dolayısıyla yerel oyunların oynanışı da devam etmektedir.

Genelde cuma günü öğleden sonra başlayan bu düğünlerin en temel ögesi yerel oyunlardır. Halaya dizilen gençler bilirler ki, düğünde herkes onları izlemektedir. Bu anlar, sevenler için aynı zamanda iletişim anıdır. Oyunlar sırasında söylenen türküler, atalım atalım ile gençler birbirleriyle iletişim kurarlar. Çünkü bu düğünler aynı zamanda buluşma, görüşme, beğenme ve eğlenme yerleridir.³

Osmaniye toplumsal yapısı içerisinde oyuna dair farklı düşünceler görülmektedir. Belli bir kesim, yeri ve zamanına göre oyuna sıcak bakarken, belli bir kesim ise özellikle İslami telkinlerle oyunu soyutlayıcı bir düşünce yapısı geliştirmektedir. İki farklı yapı iç içe barınmaktadır. Şu anda kırsal alanda düğün ve benzeri törenlerde İslami uygulamalara da çok yaygın olmamakla birlikte rastlanmaktadır. Ancak ağırlıklı olarak eğlenceye yönelik törenler yapılmaktadır. Özellikle oyun oynamadan önce veya türkü söylemeden önce içki içilmektedir. Osmaniye kültürel yapısında, düğünlerde kurulan içki masaları sabaha kadar süren eğlenceyi, oyunu ve türküleri iç içe barındıran bir konumdadır. Bu tür İçkili yapılan düğünlerde masalar kurulmakta, mezeler hazırlanmakta, etler pişirilmekte ve eğlence sabah saatlerine değin sürmektedir. Bu eğlencelerin değişmez kuralı ise davul zurnacılarla oturup birlikte içilmesidir. Bu eğlencede yörede çok sevilen ve müzisyenlerce "tarihi havalar" olarak adlandırılan;

Karacaoğlan, Dadaloğlu, Koroğlu türküleri, Bey Mayıl, Ali Paşa, Hurşit Bey, Kozanoğlu gibi hikyeli türküler alınır söylenir ve oynanır.

Türkülerin söylenmesi ve oyunun oynanması ise şu şekilde gerçekleşmektedir: Öncelikle oyuna davul-zurna eşliğinde başlanmakta, zurnanın türküyü bir kez alıp susmasıyla; türkü söylenmeye başlanılmaktadır. Bir dörtlük söylendikten sonra, davul-zurna söylenen dörtlüğü tekrar etmektedir. Bu tekrar sırasında oyun devam etmektedir. (Bu arada genelde üç ileri bir geri adım atılır) Davul ise türkü söylenirken kasnak yapmaktadır. Bu tarz günümüzde değişerek devam etmektedir. Söylenen türkülerin yerini ara sıra arabeskler, ara sıra bozlak, ara sıra da sözleri yeni ezgileri tarihsel türküler almaktadır.

Eşlik Sesleri ve nidalar

Osmaniye ve çevresinde oyunlar sırasında çeşitli seslerin çıkartıldığı görülmektedir. Bu sesler yerel oyunların oynanışıyla bütünleşmiş eşlik sesleridir. Bölge oyunlarında kullanılan kurallı ve kuralsız olmak üzere iki tip eşlik sesi görülmektedir.

Kuralsız eşlik sesi; yerel kültürel oluşumlarda bu tip sesler daha çok nara şeklinde görülmektedir. Buna göre oyuncular o anki ruh hallerini yansıtacak her türlü sesi çıkartmaktadır. Söz gelimi, ah, of, aman, hel vb gibi naralar görülmektedir.

Düzenli (kurallı) eşlik sesleri ise daha çok belli bir kalıpta söylenen çeşitli dizelerden oluşmaktadır. Bu sesleniş şekli yörede "atalım çekelim" olarak adlandırılmaktadır. Daha çok oyuncuların i dünyalarının yansımaları olan bu seslenişler erkekler arasında kullanılmaktadır. Çok çeşitli konuları içerebilmektedir. Ancak daha çok, cinsellik, sevgi, aşk, dostluk gibi konularla övgü, onure edici sözcüklerden oluşmaktadır. Kurallı eşlik seslerinde Anadolu insanının hiciv yeteneği ve şakalaşma biçimini gösterir, ilginç örneklere rastlanılmaktadır.

Eşlik sesleri; oyuncular arası iletişimi, bilgilenmeyi içermekte, oyuncular arasında şakalaşmayı ifade ederek, iletişim sağlanmakta ve eğlence coşkuyla oluşmaktadır.

³ Sümbül, Muzaffer Adana Halk Oyunlarının Sistematiğ Analizi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1995 (T.C. Osmaniye Valiliği Karacaoğlan'dan Bela Bartok'a Dadaloğlu'ndan Feymani'ye Osmaniye Kültür-Sanat ve Folklor Sempozyumu. Matsa Basımevi, 22-24 Kasım 2004 Osmaniye)

Düzenli, kurallı seslenişler oyun oynanırken belli yerlerde yapılmaktadır. Genellikle oyun serisinin başlangıcında yapılarak, oyuncular teşvik edilmekte, coşku oluşturulmakta ve oyuna yoğunlaşma sağlanmaktadır. Oyun serisi sırasında, düzenli seslenişlerin yapılabilmesi için davul-zurnanın susması gerekmektedir. Seslenişi oluşturan söylemin sonundaki Abooo !!!! Nidalarıyla birlikte davul-zurna oyun ezgisini ve ritmini çalmaya başlamaktadır

Kurallı eşlik sesi iki şekilde oluşmaktadır. Birincisi, kısa, ikincisi ise uzun'dur.

Kısa eşlik sesi: Genellikle iki söyleme ve yanıtlama şeklinde oluşmaktadır.

Örnek:1	örnek: 2
"-Sıkıştırmış	-Öpmüş
— Kimi?	—Nereden?
—Ağ memeli gelini	-Ağ memeden
—Nerede?	- Abooo!
—o bilir	
Abooo!" ⁴	

Uzun eşlik sesi: iki bölümden oluşmaktadır. Genellikle birinci bölümleri sabit tutularak, ikinci bölümlerdeki söylemler değiştirilerek yapılmaktadır.

örnek 1:	Söylem	Söyleyen
Birici Bölüm: Sabit	Atalım atalım	Bir kişi
	-Kimi?	Diğer tüm oyuncular
	-Hepimizi	Bir Kişi
	-Nereye	Diğer tüm oyuncula
İkinci Bölüm:	- Adana'nın ocağına, sevdiğinin kucağına	Bir kişi
	-Abooo !!!	Bütün oyuncular

örnek:2 Kadınlara Yönelik Olanlar

Birinci Bölüm

Atalım atalım!,

Kimi?

Hepimizi

Nereye ?

İkinci Bölüm :

Adana'nın ayazına, kızların beyazına

-Abooo!!!

örnek :3 Birinci Bölüm: Atalım atalım!,

Kimi?

Hepimizi

Nereye ?

İkinci Bölüm :Karkın'ın kabağına, kızların göbeğine

Abooo!!!

örnek :4 Bireyleri Övücü, Onure Etmeye yönelik

Birinci Bölüm: Atalım atalım!,

Kimi?

Hepimizi

Nereye ?

İkinci bölüm :

"Araştırmacıların şerefine

Abooo !!!"⁵

Osmaniye halk oyunları oynanışında en özgün uygulamalardan biri olan eşlik sesleri oyun türküleriyle birlikte yöre insanın iletişim kurmasını sağlamaktadır. Eşlik sesleri oyunun toplumsal yaşamdaki yerini göstermesi bakımından ise oldukça kayda değer bir uygulamadır. Çünkü oyun kültürü bağlamında halk oyunlarının sadece bedensel devinimlerden ibaret olmadığını göstermektedir.

Oyuncuların Cinsiyeti (kadın-erkek oyunları)

Osmaniye kültürel yapısındaki kadın-erkek ilişkisi benzer biçimde oyun kültürüne de yansımaktadır. Ataerkil toplumsal sistemde erkeğin her

⁴ İNAT, Necati:1960, Adana.

⁵ DELİKUŞ, Mustafa:1960:Kadirli.

konudaki ön planda olma özelliği burada da görülmektedir. Kadın-erkek ilişkisinin daha dengeli olduğu göçebe yaşamın izlerinin de silindiği gözlenmektedir. Bunun anlamı oyunlarda beraberce oynama ve paylaşma isteğinin şu anda ortadan kalkarak ayrı ortamlarda oynamanın daha doğal gibi algılandığı gözlenmektedir. Dinsel telkinler sonucu kadın ve erkeklerin oyunu terk etmemelerine karşın beraber oynamayı terk ettikleri görülmektedir. Tarıma dayalı geçim biçiminin gereği olarak; tarlada kadın erkek ayrımı olmadan beraber çalışarak üretimi sağlarken, oyundaki bu ayrılığın sadece dinsel boyutlu olduğunu söylemek mümkündür. Bu ise dinin; toplumsal sistem içerisindeki kültürel oluşumlara ve bunların dinamiklerine nasıl etkilerde bulunduğunu göstermektedir.

Oyun Araçları

Mendil: Oyunların gösterisi sırasında kullanılan araçların başında mendil gelmektedir. Mendil kapalı toplum özelliği görülen zamanlarda iletişimde simgesel bir araç olarak kullanılmıştır. Mendilin özellikle sevgiye dair bu simgesel içeriği, halk edebiyatına bir çok ürün kazandırmıştır. Söz gelimi; nişanlı gençlerin düşüncelerini yansıtan aşağıdaki dördlük.

"Mendilim sende kalsın

Sakla koynunda kalsın

Kendim murat alamadım

Mendilim murat alsın" 6

Mendil renklerinden kenarlarının işlemesine kadar bir çok ayrıntıyla farklı mesajlar iletmektedir. Bu sembolik anlamların bireyler arası iletişimi sağladığı görülmektedir. Mendille iletişim, özellikle sevgiye yönelik olduğunda kolaylıkla sağlanabilmektedir. Mendilin bu iletişim yönünün ötesinde ayrılık ve sevince yönelik sembolik anlamları da bulunmaktadır. Mendilin sallanması genellikle neşenin, sevincin belirtisi olarak algılanır ancak yolculuklar öncesi sallanan mendil ise bir veda, hasret anlamı da içermektedir.

Öte yandan Türk toplum yapısı içerisinde bayrağın farklı bir yeri vardır. Her küçük grubu simgeleyen flamalar bayrak ile ilgili algılayışın

uzantısı gibi görünmektedir. Oyun kültüründe, ekibin en başında oynayan kişinin elinde mendil bulunması bu simgesel ifade biçiminin yansıması gibi görülmektedir. Sadece baş oyuncunun elinde mendil bulunması bu düşünceyi destekleyici bir delil olarak kabul edilebilir.

Osmaniye ve çevresinde düğün törenlerinde gelinin kız evinden alınması sırasında (gelinci olarak adlandırılan gruptan oyun oynayanlara) oyunculara ekip başından başlayarak mendil dağıtılmaktadır. Buradaki dağıtımın amacı sevinç, coşku simgesi olarak mendillerin sallanması, ayrıca oyundan sonra terlerin silinmesini sağlamak amacıyla oyunculara gösterilen ilgi olarak da algılanmaktadır.

Silahlar

Düğün törenlerinde coşkuyu, gücü ve güveni simgeleyen silahların eskiye göre kullanımının sınırlanmış olduğu görülmektedir. 12 Eylül 1980'den sonra yasaklanmış olmasına rağmen halk tamamıyla silahtan kopmamıştır. Devlete teslim edilen silahların yerine tekrar yenileri alınarak kendilerine güven verdiğini söyledikleri bu silahları çeşitli oyun sırasında kullanmaktadırlar. Silahın oyun sırasında kullanımı farklı şekillerde olabilmektedir. Oyuncular arasında türkü söyleyen biri varsa, türkünün sonuna doğru var ol, yaşa, bravo gibi çeşitli bağırımlarla, silah ya söyleyenin başının üzerine doğru ya da bulunulan yerden yukarıya doğru sıkılmaktadır. Bu sıradaki tutum, çıkarılan sesler, yüzde beliren ifadelerden; bu şekildeki uygulamadan çok büyük haz alındığı gözlenmektedir. Silahın oyunla nasıl bu kadar bütünleşip, içiçe girdiğini ise tarihsel olarak açıklamak mümkündür. Daha önceki toplumsal yapıdaki savaşçı, mücadelecî doğaya ve insanlara karşı bir savunma ve saldırı aracı olarak her erkeğin yanında silah bulundurması zamanla bu biçime dönüşmüş gibi görülmektedir.

Silahlar; oyunun kültürel yapısındaki düğün törenleriyle bütünleşen araçlardandır. Bir silah çeşidi olan kılıç bu anlamda tabancalardan biraz daha farklı anlamlar içermektedir. Daha çok büyüsel/sihirsel düşün

⁶ GÖZAYDIN, Nevzat: Folklor dünyasından, s,56.

yapısının izleri görülmektedir. Burhan Oğuz ⁷ kılıcın düğün oyunlarında kullanımı ile kötü ruhların kovulacağını, gelin ve güveye nazar değmesinin önlenebileceğini söylemektedir.

Yerel Halk Oyunları ve Müzik

Oyun ve müzik (ezgi ve ritm) birbirini bütünleyici iki ögedir. Bu nedenle müzik oyunların analizinde incelenmesi gereken bir ögedir. Dolayısıyla oyunun biçimsel özelliklerinin irdelenip, tanımlanabilmesi ezgi analizinin yapılmasıyla olanaklıdır.

Türk halk müziğinin bütünlüğü ve yapısal özellikleri içerisinde, Osmaniye'nin müziksel özelliklerini incelemek bu anlamda yararlı olacaktır.

Türk halk müziği sözlü ve sözsüz olmak üzere iki biçimden oluşmaktadır. Sözlü olan halk müziği, türküleri kapsamaktadır. Sözsüz olan ise, daha çok oyun havalarını kapsamaktadır.

Halk türküleri; koşma, yiğitleme, taşlama, ağıt, ninni, uzun hava, destan, kız ağılatma, sevgi, ölüm, gurbet, ayrılık, askere gidiş, düğün, kına, nişan, yerleşme, göçme ve kan davası gibi konuları içermektedir.

Osmaniye etnik yapı açısından incelendiğinde yörede çeşitli Türkmen boylarının yaşadığı görülmektedir. Bu boyların yaşamları konar göçerlik döneminde de oturluk döneminde de doğayla mücadele ederek geçmektedir. Tarım ve hayvancılığa dayalı olarak geçen bu mücadelenin izleri müziksel ürünlerde görülmektedir. Türk halk müziğinin; ayrılık, acı ve hüznün içeren ezgilerinde simgeleşen bu duygu ve düşünceler, Çukurova'da uzun havalar ile ifadesini bulmaktadır. Bozlak ve ağıtlar bu anlamda yaygın yeğlemelerdir. Bölgede bu türden ezgiler; Maraş Ağzı, Senir Ağzı, Varsağı, Gâvur Dağı Ağzı, Elbeyli Ağzı, Avşar Ağzı, Türkmeni ve İskan havası olarak adlandırılmaktadır.

Burada sıralanan adlandırılmalar Çukurova'daki etnik yapılanmayı da yansıtması açısından ilgi çekicidir. Çünkü Senir Ağzı; Karaisalı ve çevresinde oturan, Varsağı; Varsak, Gâvur Dağı Ağzı; Varsak Türkmenleriyle Barak Ağzının iç içe girdiği geçiş bölgesi konumundaki Düziçi ve çevresi Türkmenlerinin ezgisel ifadelerini yansıtmaktadır.

⁷ Bkz. OGUZ, Burhan: Türkiye Halkının Kültür Kökenleri. (T.C. Osmaniye Valiliği Karacaoğlan'dan Bela Bartok'a Dadaloğlu'ndan Feymani'ye Osmaniye Kültür-Sanat ve Folklor Sempozyumu. Matsa Basımevi, 22-24 Kasım 2004 Osmaniye)

Bu uzun havalar yöre oyun kültürü içerisinde günümüzde de varlığını korumaktadır. Dolayısıyla, kültürel yapı içerisinde uzun havaların önemli bir yeri bulunmaktadır. Osmaniye ve çevresinde oyun sırasında en çok söylenen uzun havalar şunlardır: Öksüz Ali, Ali Paşa, Bey Mayıl, Ceren, Öksüz Oğlan, Garip, Hurşit, Develioğlu, Elbeylioğlu, Göğçedağ, Kele dezze, Deli Boran, Dadaloğlu, Çukurova Turaç senin öz kuşun, Seher vakti çıktım şu dağları seyran eğledim'dir.

Yöreyle ait uzun havaların yanında artık ulusal yapıtlar haline gelmiş olan kitle iletişim araçları aracılığı ile her tarafa yayılan yapıtlar da söylenmektedir. Radyo ve televizyondan öğrenilen yeni şarkılar nedeni ile, adı geçen uzun havalar, tarihi hava olarak adlandırılmaktadır. Bu değerlendirme teknolojinin oyun ve müziklerin yeniden yaratımını nasıl etkilediğini göstermektedir. Oyunu oynayanlar ve çalanlar günümüzde daha da yaygınlaşan özel radyo ve televizyonlardan popüler müzik dinlemektedirler. Dolayısıyla, bu tür parçalara oyun oynarken doğal bir yönelim oluşmaktadır. Böylelikle oyunlar ve müzikler yeniden oluşmaktadır.

Osmaniye Halk Oyunları Dağarı

Bölgede oynanan yüzlerce halk oyunundan söz edilmektedir. Ancak belli halk oyunları tortulaşarak kalmış, çoğu ise yok olmuştur. Şuan bu oyunların çok azı bilinmekte, oynanmaktadır. Bölge oyun dağarındaki bu azalış araştırmacıları nasıl bir düşünceye sürüklemelidir? Azalan, yitip giden halk oyunları için üzülmesi mi; yoksa bu durum doğal bir değişim olarak mı algılanmalı? Bu sorulara verilecek en önemli yanıt yerel halk oyunlarını tüm varyantlarıyla belgelemektir olacaktır. Değişik zaman aralıklarında yaptığımız her saha çalışmasında yeni oyunlarla karşılaştığımızı ifade etmek isterim. Çünkü daha önceden elimizde kesin sayı olmadığı için karşılaştığımız her yeni kaynak kişi yeni bilgiler aktarabilmektedir. Böylece

oyunlara sürekli yeni eklemeler olmaktadır. Dolayısıyla toplam oyun sayısına ulaşmanın ne kadar zor olduğu daha da netleşmektedir.

Osmaniye yerel oyun dağarının toplam sayısı şu ana kadar tam olarak saptanamamıştır. Bunların bazılarını oynayacak kaynak kişi dahi bulunamamaktadır. Bu oyunların bir kısmı sahneye aktarıldığından sadece sahne halk oyuncularınca oynandığı görülmektedir. Yörede oynandığı saptanabilen oyunların adları aşağıda sıralanmaktadır.

Ala gözlü benli dilber, Adanalı, Ağır Üçayak, Afşar, Bar üçayağı, Ceyhangaribi, Çaylı, Çiftetelli, Dağlı, Demirci, Depki, Dokuzlu, Eminem, Eşgide kavun dilimi, Ekşili Çorba, Göksun Kırmacı, Halebi, Hasandağı, Hoşbitezik, Horoz, Kaba, Kereboz, Keskes, Kızlar Halayı, Kilit, Kırıkhan, Kozanoğlu, Köroğlu, Lorke, Lili Çoban, Menevşe, Omar, Pekmez, Sallama, Sarhoş, Seher, Serçe, Sinsin, Solak, Şenola, Şirvani, Tamzara, Temurağa, Topal kız, Üçayak(Maraş, Bar, Adana, Osmaniye ve Üteyüz), Yağlıkenar.

SONUÇ:

Yöre kültürel yapısı içerisinde; oyunun özgür bir edim olduğu, kişilerin istekleri doğrultusunda gerçekleşen bir eylem ve aynı zamanda doyum sağlamak için başvurulan bir uygulama olduğu görülmektedir

Halk oyunları ile yöre halkı ; ekonomik-sosyal ve kültürel dayanışmayı sağlamaktadır. Bu durum oyunun törensel boyutu olarak görülebilir. Ancak yörede yaşayan bir çok kişi bu dayanışmaya katkı vermekte çekinceli davranmaktadır. Özellikle belli bir yaşın üzerindeki erkekleri ve kadınları oynatmak olası değildir. Oyun kültürü açısından özellikle düğün törenlerinde oynamayı gençlere bırakmaktadırlar. Burada tam destek görevi yöre gençlerine düşmektedir. Buna karşın yöre insanı bu töreyi sürdürmektedir Düğün törenlerinde oynayarak düğün sahibine verilen değer, saygı ifade edilmektedir. Bu, toplumsal dayanışmanın insan

(T.C. Osmaniye Valiliği Karacaoğlan'dan Bela Bartok'a Dadaloğlu'ndan Feymani'ye Osmaniye Kültür-Sanat ve Folklor Sempozyumu. Matsa Basımevi, 22-24 Kasım 2004 Osmaniye)

yaşamındaki yerini ve geleneklerin devamlılığını açıklamaktadır. Toplumsal yaşam insanların bir arada belli kurallar doğrultusunda yaşamalarını zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla dayanışma her anlamda gereklilik olmaktadır.

Başkaca geliri bulunmayan müzisyenler için düşünlerden toplanan şabanın ya da bahşin yaşamlarını sürdürmeleri bakımından çok önemi bulunmaktadır. Böylece toplumsal dayanışma ve denge sağlanarak, çeşitli sapmalar da önlenmiş olmaktadır.

Yöre oyunlarında görülen bir diğer işlev ise müzisyenlerin yetenek ve yöre halkı ile olan diyaloguna bağlı olarak oluşan şakalardır. Özellikle şaba törenlerinde paranın verilmesi sırasında görülen bu uygulamalar yöre halkı için iyi bir eğlence kaynağı oluşturmaktadır

Osmaniye halk oyunları, halkın yaşayışı, yaratımı ve yeteneği hakkında çeşitli görüşler vermektedir.

Osmaniye halk Oyunları, oynandıkları bölgenin yerel kültürel özelliklerini, sosyal yapılarını ve üretim ilişkilerini yansıtmaktadır.

Osmaniye yerel oyun dağarının toplam sayısı şu ana kadar tam olarak saptanamamıştır. Buna bağlı olarak Osmaniye halk oyunları derlenip, tam olarak arşivlenememiştir.

Osmaniye halk oyunlarının oynanışı sırasındaki ifadeler, jest ve mimikler doğal içten gelen bir yansıtma ile oluşmaktadır. Oyunların yapısında zorlama bulunmamaktadır.

Osmaniye halk oyunlarında Sertlik, yumuşaklık, hızlılık, yavaşlık; motif ve hareketlerin uygulanması sırasında görülmektedir

Adana halk oyunları, ezgisel bakımdan sözlü (türkölü) ve sözsüz olmak üzere iki temel niteliklidir.

Osmaniye halk oyunları yerel eşlik sesleri ve nidalara sahiptir. Bu eşlik sesleri oyun sırasında çıkarılan sesler ya da oyun aralarındaki özel deyimlerden oluşmaktadır. Kadınların oyun sırasındaki zılgıtları yerel sesleniş özelliklerini yansıtmaktadır.

Osmaniye halk oyunların sergilenmesi sırasında mendil, bıçak, silah, tepsi ve zil gibi çeşitli araçlar kullanılmaktadır.

(T.C. Osmaniye Valiliği Karacaoğlan'dan Bela Bartok'a Dadaloğlu'ndan Feymani'ye Osmaniye Kültür-Sanat ve Folklor Sempozyumu. Matsa Basımevi, 22-24 Kasım 2004 Osmaniye)

Osmaniye halk oyunlarının oynanmasını kolaylaştıran, oyunları yöneten ve yönlendiren "oyun liderleri"(ekip başları) bulunmaktadır.

Osmaniye halk oyunları töre ve törenlik nitelik taşımaktadır.

Osmaniye halk oyunları eğitim, eğlence ve iletişim işlevleriyle bireylerin toplumsallaşmasını ve kültürlenmelerini sağlamaktadır.

KAYNAKÇA DİZİNİ

ARTUN, Erman "Ritüel Kökenli Çukurova Tören ve Köyseyirlik Oyunlarında

1993 Canlandırma, Hayvan Benzetmeceleri ve Semboller".Bildiriler Adana Valiliği - Ç.Ü.II.Uluslararası Karacaoğlan-Çukurova Halk Kültürü

Sempozyumu,Ç.Ü. Basımevi Adana

ATILGAN, Halil " Çukurova Türkülerinin Müzik Yapısı" Bildiriler

1993 Adana Valiliği -Ç.Ü.II.Uluslararası Karacaoğlan-Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu, Ç.Ü. Basımevi Adana

BORATAV, Pertev Naili 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı 5.Baskı. Gerçek Yayınevi,

1988 "100 Soruda Dizisi: 13", İstanbul.

DEMİRSİPAHİ, Cemil Türk Halk Oyunları "İş Bankası Kültür Yayınları, Folklor

1975 Dizisi: 2"Ankara.

ELIADE, Mircea Ebedi Dönüş Mitosu. Çev.: Ümit Altuğ, İmge Kitabevi,

Ankara

ERGİNER,Gürbüz: Kurban (Kurbanın Kökenleri ve Anadolu'da Kanlı Kurbanın

(T.C. Osmaniye Valiliği Karacaoğlan'dan Bela Bartok'a Dadaloğlu'ndan Feymani'ye Osmaniye Kültür-Sanat ve Folklor Sempozyumu. Matsa Basımevi, 22-24 Kasım 2004 Osmaniye)

- 1997 Kökenleri),Yapı Kredi Yayınları İstanbul.
GÖZAYDIN, Nevzat Folklor Dünyasından. Birinci Baskı,Yargı Yayınları,Ankara.
- 1990
GÜVENİR, Şadan "Adana Merkez Hocallı Köyü ve Çevre Köylerin Folklorunda
1985 Müzik". Lisans Bitirme Çalışması. Dokuz Eylül Ün., İzmir.
- OĞUZ, Burhan Türkiye Halkının Kültür Kökenleri. 2.Cilt. 19, İstanbul Matbaası,
1980 İstanbul.
- OSKAY, Ünsal XIX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri
1993 Kuramsal Bir Yaklaşım. "Der Yayınları:114", Yayılım Matbaası, İstanbul.
- ÖRNEK, Sedat Veyis Türk Halk Bilimi, Türkiye İş Bankası Yayınları.
1976
Özcan Seyhan: Çukurova Dolaylarında Halk Müziğinin Söz ve Ses Yapısı.
1993 II.Uluslararası Karacaoğlan- Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu
Bildirileri Adana Ç.Ü. Basımevi
SARISÖZEN,Muzaffer: Halk Rakıslarımızdan Halaylar.TFAD16(312)
Temmuz
- 1975
SÜMBÜL, Muzaffer: Adana Halk Oyunlarının Sistematik Analizi.Yayınlanmamış
1995 Yüksek Lisans Tezi. Danışman:Prof.Dr.Nevzat Gözaydın, A.ü.Sos. Bil.Ens. Ankara
TEZCAN, Mahmut: Boş Zamanların Değerlendirilmesi Sosyolojisi. 4. Baskı,
1994 Atilla Kitabevi, Ankara.

(T.C. Osmaniye Valiliği Karacaoğlan'dan Bela Bartok'a Dadaloğlu'ndan Feymani'ye Osmaniye Kültür-Sanat ve Folklor Sempozyumu. Matsa Basımevi, 22-24 Kasım 2004 Osmaniye)

Adana İl Yıllığı Kemal Matbaası A.Ş., Adana .

1991

KAYNAK KİŞİ DİZİNİ

<u>ADI, SOYADI</u>	<u>DOĞUM TARİHİ</u>	<u>DOĞUM YERİ</u>
<u>MESLEĞİ</u>		
Delikuş, Mustafa	1960	Kadirli
Çiftçi		
İnat, Necati	1960	Ceyhan
Davulcu		